

Hondenmaria

Iedereen weet waar Langeloo ligt, maar eigenlijk komt er niemand die er niets te zoeken heeft. De grote verkeersweg ligt hier niet ver vandaan. Hij heeft vier banen, en dag en nacht dreunt daar het bulderend snelverkeer voorbij. Toch is het hier in ons dorp alsof de steden er niet waren. Mijn moeder zegt dat zij soms dagen achtereen niemand spreekt, behalve de postbode of de man van de verzekering. Zij heet Petronella, mijn moeder, en zij is hier geboren. Toen woonden er hier vierhonderd mensen, stel je dat even voor. Nu zijn het er geen tweehonderd meer. Elke morgen knetteren bromfietsen, scooters en busjes het dorp uit naar de stad. In het dorp zelf hebben Amsterdammers en andere Hollanders de huisjes waar vroeger de arbeiders in woonden, gekocht. Ook hebben wij hier een paar Duitsers, dikke Trude en ouwe Heinrich, die naast juffrouw Leurgans woont. Die twee gaan altijd samen hun AOW halen. Het huisje van Jacob de schaapherder is ook verkocht; er zitten televisiemensen in, en dat is van belang. Zij hebben een zoon, Victor, en mijn zuster Titia heeft nu voor ons geen enkele belangstelling meer. Mijn broer Roel is zestien, dus van hem kunnen wij ook al niet veel verwachten. Wij, dat zijn Kathy van de boerderij hiernaast, en ik. Ik heet Edo. Wij hebben echt óók wel wat aan ons hoofd. Maar iedereen denkt dat wij voor alles te klein zijn. Niemand heeft tijd. Iedereen heeft het te druk met zijn eigen zaken. Neem nou mijn moeder. En als je haar vraagt wat ze eigenlijk doet, zegt zij:

„Ik? Gewoon, een boerin. Wat is er van mij te vertellen? Ik ga vroeg naar bed en sta vroeg op. Ik ben getrouwd met een man die meestal te hard moet werken, te weinig slaap krijgt, geen tijd heeft voor hobby's of uitgaan met de kinderen, en die soms kribbig wordt als het weer tegenzit. (Het regent namelijk altijd tegenwoordig.)

Zij zit wel eens op de trekker als dat nodig is. En als zij 's avonds kousen stopt, valt mijn vader bij de televisie in slaap. Dan denkt zij over van alles na. Bijvoorbeeld over de herrie die buurman Bereburg al vanaf vorig Oudejaar heeft met onbekende vlegels, zegt hij, die op zijn muren kalken. Hij vindt het niet goed dat jongelui maar doen wat ze willen. Dat ze hun eigen mening hebben. Nog pas gisteren kwam hij binnenstormen, verwilderd, zijn jachtgeweer over zijn schouder:

„Ze hebben weer op mijn schutting geschreven. Maar nou bel ik de politie! 't Zou in mijn vaders tijd niet gebeurd zijn! Bereburgs eigendommen besmeuren! O, dag kinderen.” Want juist hadden Kathy en ik mijn moeder te pakken gekregen. We hadden haar min of meer verweten dat er hier niks gebeurde, vooral zo tegen de kerst. Kathy had haar witte konijn onder de arm. Zijn kop zat onder haar rode wollen das. Want ze had haar vader horen mompelen dat het beestje zo lekker vet werd. En van dat ogenblik af hield ze voortdurend het oog op hem. En ik had opgesomd wat wij in de verschillende kerstverhalen hadden gelezen: „Sneeuw. Iemand die 't leven redde door over de schotsen te springen. Smokkelaars die zich onder de kerstboom bekeerden. Vechtpartijen die te middernacht ophielden. Vaders die elkaar uit de slotgracht trokken in de kerstnacht (tevorens hadden die vaders ruzie met elkaar).

„En hier?” had ik juist verbitterd gezegd. „Nog niet eens onze schooljuffrouw kunnen we terugkrijgen.” Want doordat hier steeds minder kinderen geboren werden, is onze school tenslotte te klein geworden. Er is nu nog maar één meester. Daar hadden wij ook al tegen geprotesteerd, maar denk je dat het hielp?

„O, dag buurman Bereburg,” zeiden we toen we hem zagen. Want beleefd zijn we wel. Bereburg trok mopperend af, tot hij Kathy's konijn in het vizier kreeg.

„Maar dat wordt een lekker kerstboutje!” riep hij bewonderend. „'t Is waar ook: m'n

witte kalkoen moet eraan geloven. Maar eerst zal ik de politie bellen, over dat schorem, die vlegels, dat werkschuw langharig tuig." En weg was hij.

„Als er hier niks gebeurt, nou dan máák je dat er wat gebeurt," zei mijn moeder. „Wat je werkelijk wilt, dan kàn. En nou moet ik de kerstkippen en de kaapse eenden eens even gaan voeren."

En dat was eigenlijk het ogenblik waarop ons plan geboren werd. Smoezend en giechelend liepen we weg. En alles was weer rustig.

Tot Bereburg een dag later terugkwam.

„M'n kalkoen is gestolen!" schreeuwde hij geheel buiten zichzelf. „Die witte, die ik vetgemest had! Maar nou is 't genoeg!"

Terwijl hij het erf afstampte, vloog een zwerm zwarte kraaien op.

„Kraaien! Daar gaat niks goeds van komen!" voorspelde Stina, onze werkster.

Wij lachten haar uit. Stina is zo bijgelovig.

Maar toen een dag later de burens meldden dat Kathy's witte konijn vermist was, en dat bij ouwe juffrouw Leurgans twee kippen waren gestolen die ze samen met ouwe Heinrich had willen opeten, met kerst, voelde zelfs mijn moeder zich onbehaaglijk.

„Zou Bereburg dan tòch gelijk hebben?" vroeg ze onzeker. „Nog pas die ponydieven . . ."

„Onzin," zei mijn vader kort. „Dat witte konijn zei je? Kwajongensstreken, meer niet."

Mijn broer Roel kwam uit de schuren.

„Waar heb je die kaapse eend moeder, die voor kerst bestemd was?" vroeg hij bevreemd.

„Hij is er niet . . ."

Niemand vroeg Kathy en mij iets. Kinderen vragen ze nooit wat. Dat was deze keer maar eens goed ook. Wij hadden het te druk.

De politie verscheen in Langeloo. Werden er honden of katten vermist? Jachthonden vergiftigd, juist vóór de drijfjachten zouden beginnen? Zo vaak mijn moeder de politieauto zag rondrijden tegen de kale horizon, werd ze ongerust.

„Neem geen chocola of geld aan van vreemde mannen," drukte zij mij en Kathy op het hart. „En rijd nooit met iemand mee die je niet kent."

Wij beloofden alles gedwee, en zij ging terug aan haar werk. Want de donkere dagen voor kerst waren begonnen. Maar erg romantisch waren ze niet. Titia, mijn zuster, hing alle dagen rondom het huisje van de televisiemensen om een glimp van die jongen op te vangen. Roel was of ging naar zijn Pling Plong Players. Wij hadden onze eigen bezigheden, en verder hingen we wat op het erf rond.

Mijn moeder zag het wel.

„Na kerst,” zei zij, „na kerst zal ik me wat meer met jullie bemoeien.”

In heel het huis werd gebakken en gebraden. En ik moet zeggen dat de verrukkelijke geuren die uit de keuken opstegen mij het water om de tanden lieten lopen. Alles wat ik aan eetbaars bij me had was één reep chocola. Toch stapte ik dapper op mijn fiets toen Kathy mij om twee uur kwam halen. Er was nog veel te doen, zei zij. En dat was waar. Wij waren immers aan een Geheim Plan bezig. Deze dag, de dag voor kerst, zou daar de laatste hand aan gelegd worden. Mijn moeder en mijn vader zouden vanavond naar het kerstmaal van de vrouwengroep gaan, in het dorp. Stina de werkster zou oppassen. Maar toen mijn moeder daarover begon, zag ik Stina's gezicht afzakken. Gemelijk zei ze dat zij nu toch zeker wel eens met de boer en boerin zou mogen meerijden naar haar tante Jantina in het dorp. Titia, die mijn moeders teleurstelling zag, riep:

„Ach moeder, wat hindert dat! Wij zijn er toch?”

„Ga maar gerust,” voegde Roel erbij. „Ik moet heel even naar de Pling Plong Players, maar Titia is immers thuis. Ik zorg wel dat de kinderen nergens aan zitten.”

Ik trok een gezicht. Maar mijn moeder knikte blij.

„Nou goed dan,” zei ze. Ik zag ze vertrekken met Stina achterin, over het door de maan beschenen land. Want het was droog geworden. Plassen glinsterden op het paadje naast de weg, en mijn vader zei bij het instappen dat het waterschap daar toch eindelijk eens iets aan moest doen zodat de kinderen weer over dat Gravenweggetje naar school konden. Nu zouden ze maar langs Kikkerij rijden.

„Waar Hondenmaria woont?” had Stina nog gevraagd. Zij trok haar neus op.”

„Wie?” vroeg mijn vader verstrooid.

„Ach, dat weet je toch wel,” zei mijn moeder. „Die met al die katten en honden.”

Spetterend reden ze weg. Ik stond achter het keukenraam daar waar de telefoon was.

Vlak voor mij zag ik de spar, die mijn vader eens van een reis had meegebracht. Toen de auto om de hoek van de laan verdwenen was, belde ik Kathy op.

Diep in het westelijk deel van Kikkerij lag het scheve huisje waar Hondenmaria woonde. Ze was een beetje gek, zeiden de mensen. Nu zeggen de mensen dat al gauw als je niet als zij op maandag je was aan kant hebt en op vrijdag je buitenboel. Maar deze Maria was misschien een beetje vreemd. Vroeger was zij een mooi vrolijk meisje geweest, dat in Brussel op school was en dierenarts had willen worden. Maar het werd oorlog, en de boerderij van haar ouders werd door de Duitsers verbrand, het was in Putten. Van haar vader en drie broers, die weggevoerd werden, hoorde nooit iemand meer iets. Maria was van die tijd of onherkenbaar veranderd. Ze had niemand meer willen zien na de dood van haar moeder. Dierenarts was ze ook niet geworden. Nadat haar eigen hond was vergiftigd door loslopende lummels, had ze haar huisje hier ingericht voor verwaarloosde honden. Al haar geld besteedde zij aan de dieren. De mensen wezen op hun voorhoofd om te laten merken dat zij wel iets anders zouden hebben gedaan met een oorlogsuitkering. Zo vertrouwd was iedereen overigens met haar honden dat men haar Hondenmaria noemde. Ik wist niet eens hoe zij werkelijk heette.

„Ze is getikt,” zei Stina altijd. „Ze komt nergens. Alleen Anna-van-alles mag op het erf komen met de boodschappen. En Piet de post. Ze praat in zichzelf. En in haar huis is het een bende. En ze heeft ook een geweer.”

„Hoe weet jij dat?” zei mijn moeder dan, want zij houdt niet van roddelen.

„O, dat zegt iedereen. Zodra het donker wordt, houdt ze de wacht of er iemand op het erf komt. Krijgt zij zoiemand in de gaten, dan laat ze die valse herdershonden los. En het eigenaardige is dat ze vooral grote mensen niet kan uitstaan.”

En nu gaat mijn moeder zelf haar deel van dit verhaal vertellen want daar was ik natuurlijk niet bij!

„. . . Nog geen uur zaten we om de kersttafel in het dorp, of de telefoon ging, voor mij. Het was Titia. Nog niet vaak had ik zo'n klein stemmetje van haar gehoord. Angstig riep ik: „Wat is er?”

„Mama . . . waar . . . waar zijn de kinderen?” Titia's stem klonk ver en vreemd.

„De kinderen? Maar dat weet jij toch? Jij pàst op ze!”

„Zijn ze niet bij jullie in het dorp?” drong Titia aan. En toen begon ze te huilen in de telefoon. Snikkend bekende ze: „Ze zijn weg, mama. Allebei.”

„Maar Titia!” schreeuwde ik. „Het is stikdonker! En het regent! Jij zou op ze passen! Je zou . . .”

Nu moest Titia wel opbiechten wat ze had gedaan. Ze had Victor gebeld. Even maar. Daarna had ze geschuifel en gesleep gehoord bij het huis. Ze had niet naar buiten durven gaan. En eindelijk had ze Edo willen roepen . . . Maar Edo was er niet. En Kathy ook niet. Niemand had ze gezien. Niemand wist waar ze waren.

Allemaal hielpen ze zoeken. Bereburg met zijn jachtgeweer. Piet de post. Kathy's moeder. De wachtmeester van de politie. Niet gauw zal ik die kerstnacht vergeten. Slingerende paden, door dicht struikgewas. Slierten nevel. Wegschietende nachtdieren. Een scheve brug. Boerderijen met puntdaken. Zwart-witte luiken in de nacht. Het sinistere geklap van plastic over het wintervoer. Kraaien. Wie had er over kraaien gesproken? En doordringende natte kou.

De hele buurtschap hadden ze uitgekamd. Aan alle huisjes gevraagd naar de kinderen. Uit boerderijen kwamen mannen om mee te zoeken. Het leek wel een drijfjacht. Iemand mompelde iets over kinderrovers. Dat het me het jaartje wel was: eerst die vele diefstallen en nu de kinderen vermist.

„Nog pas heb ik op de teevee gezien van die ontvoerde kinderen in Engeland”, zei Piet de post door zijn verkouden neus. Maar toen zei vader woedend dat hij zijn mond moest houden.

We waren nu aan het weggetje van Kikkerrij gekomen. De angst steeg. Lantaarns werden op bermen en sloten gericht, op zoek naar elk spoor. Op dat moment klonk een schot.

„Wat . . . wat was dat?” zei iemand schor. „Het kunnen de jagers niet zijn. Vannacht niet.”

Maar ik luisterde. Verblind door tranen trok ik vader dichterbij. Ik wees naar de plek op de grond waar hij zijn lamp op richtte. Iemand floot tussen zijn tanden. Het gras was vertrapt, er lag een wollen handschoen zoals oude mensen die dragen, een rood dasje en een reep chocola. Takken waren over enkele meters afgeknapt. Alles leek erop of hier iets zwaars was langsgesleept.

De wachtmeester kuchte.

„Het lijkt erop dat hier een worsteling heeft plaatsgevonden,” zei hij. „Waar kwam dat schot vandaan.”

Luisterend hief iedereen het hoofd op.

„Als je het mij vraagt van dáár!” zei Piet de post. „Met zijn pet wees hij naar het westen.

„Maar daar woont Hondenmaria,” zei iemand. „Die is immers getikt.”

„Juist daarom,” zei Bereburg veelbetekenend. „Ik heb haar nooit vertrouwd. Gewoon is ze niet. Vooruit, erheen!”

We dromden achter hem aan naar waar tussen knoestige struiken het kleine huisje stond. Vanuit de schuren klonk dreigend gegrom. En toen een stem: „Wat motten jullie? Kom binnen als je wat te zeggen hebt. Zo is het mij geleerd!”

We versteenden van schrik. Uit de schaduwen was een gedaante verrezen. Een streep maanlicht veegde over haar witte gezicht; onder de cape zag je de uitstulping van een geweer. Iemand jammerde zacht.

„We kwamen . . . och, we kwamen hier zo toevallig eventjes langs hè,” begon Bereburg.

„Dat is gelogen,” stelde de gedaante vast. „Er valt hier niks langs te komen.”

„Hebt u geschoten?” Dat was de wachtmeester.

„Jawel. Als vrouw alleen is het soms gewenst in de lucht te schieten als je onraad meent te horen,” zei Hondenmaria op vaste toon. „Al is het met losse flodders. Maar kom binnen als je wat te zeggen hebt. Op andermans erf heb je niet te scharrelen.”

Als behekst liepen we allemaal achter haar aan, schoenen schrapend in de blauw geverfde gang. In de kamer lagen rode tegels op de vloer. Wanden en tafel waren groen geverfd. Het was er warm en tamelijk schoon. Drie kippen scharrelden tevreden pikkend rond. Achter de kachel zat een kaapse eend. Een wit konijn knipte vault een kistje traag met zijn oogjes, en Bereburg brak zijn benen bijna over een wegfladderende kalkoen. Het was een witte!

„Nee, nou moet je eens . . .!” schreeuwde hij. „Heb ik het niet gezegd? Kippen! Die eend! En nu mijn kalkoen! En dan dat witte konijn nog! Hoe kom je eran, hè?”

Dreigend kwam hij op de oude vrouw af. Die keek hem midden in zijn gezicht en zei:

„Dat gaat je geen barst an!”

De wachtmeester schraapte zijn keel. Ik deed de deur dicht. En achter die deur zaten Kathy en Edo, elk met een grote appel in hun handen, en Edo met een lap om zijn been. Een spar met aarde er nog aan, lag naast hen op een kistje. Met stukjes zilverpapier zaten die twee hem te versieren.

En nu zal ik, Edo, verder vertellen over die vreemde nacht.

Door haar verwarde haar heen keek Kathy naar mijn moeder, en ze zei:

„Wat enig dat jullie er ook zijn! Want Edo is gevallen, hij heeft . . .”

Maar wat ik, Edo, had hoorde mijn moeder pas later, want zij is geloof ik even van haar stokje gegaan. Ik strompelde naar haar toe. Toen zij haar ogen opendeed, keek ze in het zorgelijk gerimpelde gezicht van Hondenmaria, die altijd nog haar breedgerande hoed op had, en een kop koffie in haar handen.

„Hondenmaria . . .,” stamelde mijn moeder. „Hoe kòn je nou . . .”

„Niks,” zei de oude vrouw. Ze had precies zo’n vriendelijk gezicht als mijn grootmoeder. „Die kinderen hebben al die dieren hier naar toe gesleept. Of ik ze tot na kerst bewaren wou; ik had toch zoveel dieren. Da’s goed zei ik. Je hebt mensen die met geen mogelijkheid kerstfeest kunnen vieren zonder een dier de nek om te draaien. Daar zal ik niet aan meewerken. Dreigend keek ze het rijtje dorpsbewoners af, dat met hete koppen koffie langs de wand zat. Ik kon Piet de post horen slurpen.

„Allemaal goed en wel,” begon mijn vader nors, „maar de kinderen . . . op dit uur . . .”

„Kan ik het helpen? Ze kwamen me een kerstboom brengen. Een cadeau zogezegd. Voor het bewaren van de dieren. Heb ik erom gevraagd? Maar ja, ze willen dat ik naar de nachtkerk ga. En ik wou niet, omdat er dit jaar geen kerstboom is.”

„Schei uit,” zei mijn vader zuur. „Wat een herrie dáár dit jaar om geweest is!”

„O . . .,” zei mijn moeder plotseling. „Was dát het geritsel en geschuifel bij de keuken-deur, Edo? Het platgesleepte spoor . . . Het rode dasje . . .”

Kathy voelde naar haar hals. Haar das had ze verloren. Mijn moeders tanden klapperden. Zij had het zeker koud.

„Hier, drink op!” beval Hondenmaria. „Ik hoor dus geschuifel, ik loop naar buiten, ik los een schot, ik vind die stomme kinderen, een met een verdraaide enkel. Néé, het was niks, maar hij kon niet lopen. Dus wat doe ik? Ik sleep het hele zaakje, boven op die kerstboom, hier naar toe. Toen wou ik hulp gaan halen. Maar, daar waren jullie al!” Mijn moeder staarde naar ons. Vlak bij haar keek een geit haar onverstaanbaar kauwend aan. Ik begon zenuwachtig te lachen.

„Alla, naar huis!” beval Hondenmaria, alsof zij over iedereen de baas was. Verbluft stonden zelfs de mannen op. En Bereburg zei mompelend toen hij voorbij Maria kwam: „Ik had wel wat beleefder kunnen wezen, daareven. Maar ja . . . ik wist ook van niks. Dus.”

„Ik had de kinderen beloofd niks te zeggen tot na de kerst,” zei Hondenmaria. „Zo-doende.”

„Mogen we mee naar de nachtkerk?” vroeg Kathy toen we in de auto zaten.
„Maar kinderen . . .” zei mijn moeder verbijsterd. „Hoe kwamen jullie . . . jullie. Zeg es, Edo . . .”
„Ze wilden Kathy’s konijn slachten,” zei ik stroef. „En de kalkoen ook. En wij zeiden, we zouden wel eens willen weten waarom al die dieren opgevreten moeten worden met kerst. Grote mensen doen waar wat ze willen. En er gebeurde ook niks. Nou, en toen zei jij dat we zelf dan maar . . . En dus . . .”
„Ja, ja,” zei mijn moeder haastig. „Lieve hemel. Nou er is dan nu tenminste iets gebeurd! Maar met Titia heb ik nog een appeltje te schillen! Schuifelen buiten de muur! Jawel! Met Victor scharrelen zal ze bedoelen!”
„Muur? De keukenmuur? Zeg eens, waar hadden jullie die kerstboom . . . dat cadeau voor Hondenmaria, vandaan?” viel mijn vader haar in de rede.
„Uit onze tuin,” zei ik mokkend. Alles was nu toch verloren. Ze moesten nu maar meteen alles weten. „Wij hadden geen geld voor een cadeau. Zodoende. En als er geen boom was, wou Hondenmaria niet naar de nachtkerk. En ze hééft al niks. Het is de enige dag in het jaar dat ze haar huis uitgaat. Iedereen denkt dat ze getikt is.”
„Nacht zal je bedoelen”, mompelde mijn vader. „En getikt is ze ook niet.”
„Mogen we mee?” herhaalde Kathy slaperig. En mijn moeder zei:
„Ja kind. Als jullie er niet komen, wie dan nog, zou ik willen weten.” Maar dat begrepen we niet.

Tegen middernacht reden we voor de tweede keer het erf af. Het regende niet meer, en ook de nevel was verdwenen. Bij de kerk wachtten we tot mijn vader geparkeerd had. We keken met verstijfde handen en scheve halzen in de richting van Kikkerij. En toen verscheen daar in de verte een wankel licht. Je kon de omtrekken van een fiets en een cape zien. Hondenmaria kwam eraan, de kerstboom op haar fiets. Er ging een zucht door het rijtje dorpsbewoners. Wie omkeek zag, dat er méér mensen op wacht hadden gestaan. Iedereen deed of hij daar toevallig was, zette zijn pet vaster, grinnikte schaapachtig, snoot zijn neus, of hoestte. Bereburg klopte zijn jas af. De kerkklok luidde, en stampend en handenwrijvend dromden we allemaal naar binnen. Onze woorden verdronken in de klanken van het orgel waar onze meester op speelt. De kinderen lazen de profetie, over een volk dat in donkerheid wandelt en een groot licht zal zien. Kathy las van wilde dieren die samen zouden grazen; een kleine jongen zou ze hoeden. In stilte zag ik mezelf daar gaan.
„Geen volk zal tegen een ander volk het zwaard opheffen,” zei Kathy met haar hoge stem. „En zij zullen de oorlog niet meer leren.”
Waren wij het, die de hele week dieren uit stallen en schuren hadden gesleept, in het donker, langs verlaten modderige paden, om ze bij Hondenmaria in veiligheid te brengen? Het leek wel een jaar geleden! Ik keek naar mijn vader, naar mijn moeder, die vluchtig mijn arm drukte. Want het is bij ons geen gewoonte om je ontroerd te tonen. Ik keek naar alle gezichten en het was alsof ik ze voor het eerst zag: de burens, Piet de post, Bereburg, de wachtmeester die naar ons had lopen zoeken, oude juffrouw Leur-gans die dikke Heinrich had meegetrouwd; hij had zijn Beiers vest met de koperen knopen aan. En Hondenmaria, die haar kerstboom aan de koster had gegeven. Daar stond hij, vlak naast de preekstoel, je kon onze papertjes zien glinsteren.
Toen liet van boven een trompet zich horen, hij had een stem van goud. En de altijd zo stroeve gezichten van de mensen ontspanden zich. Ze schraapten hun kelen om te gaan zingen van het kind, in de kerstnacht geboren.
Buiten begon het opnieuw te regenen.